

Historieglimt 224

Johan Widerøe Thoning Owesen

Trondheim har hatt mange personer som har testamentert store formuer til hjelp for vanskeligstilte medborgere. Byen har æret flere av dem ved å oppkalle gater etter dem. Også på Lademoen finner vi slike gater. Det er gater oppkalt etter Hans Wingaard Finne, Gregus, Testmann og Thoning Owesen. Sistnevnte gate strekker seg fra jernbaneundergangen ved Nye Lilleby og inn til Sirkus Shopping. Før omleggingen i forbindelse med Strindheimtunnelen gikk den helt inn til krysset ved Belbuan. Gata fikk sitt navn i 1932 for å ære mannen som gav midler til hjelp for blinde og som finansierte byggingen av blindeskolen på Dalen. Thoning Owesens legatsmidler ble brukt til å kjøpe Dalen prestegård da den ble solgt i 1905. 40 mål skulle tilhøre skolen. Resten skulle leies ut eller selges ved behov. Det ble utlyst en arkitektkonkurranse i 1910. Arkitekt Johan Osness vant konkurransen og fikk i oppdrag å reise det store og prektige hovedbygget som står der fremdeles.

Johan Widerøe Thoning Owesen ble født i Dublin den 21. mars 1804. Hans mor var irsk. Jane Maria Allingham var født 27. april 1784 i Ballyshannon; en havneby på den irske nordvestkysten i grevskapet Donegal. Allingham var en av de ledende familene der. Hennes foreldre var Jane Hamilton og John Allingham. Faren var kjøpmann. Det var også hennes to brødre, Edward og William. Thoning Owesens far var Otto Friedrich Owesen fra Flensburg. Han kom som ung til Trondhjem og arbeidet seg opp som kjøpmann. Han ble kompanjong hos den ledende trelasthandleren Johan Widerøe Thoning. Otto Owesen var ofte på lange forretningreiser i utlandet og hadde forbindelse med Allinghams i Irland. Jane og Otto giftet seg i 1803. Allerede i august 1804 flyttet den lille familien til Trondhjem. De bodde i byen og kjøpte landsted i Strinda. Det kalte de for Ballyshannon. Der ligger nå Louiselyst gård. Lykken skulle bli kortvarig. Da Jane fikk en datter, som døde, i 1807, døde hun selv den 4. mars samme år.

Johan Widerøe Thoning Owesen ble altså morløs bare tre år gammel. Morens søster hentet gutten hjem til Irland. Han vokste derfor opp hos morens familie i Ballyshannon; en vakker by som i mangt minner om Trondhjem. Han var en begavet og lærenem gutt. Han fikk sin utdanning på Foyle College i Londonderry i grevskapet Derry på grensen til Donegal; en gammel og god skole. Skolen eksisterer den dag i dag i beste velgående. I 2007 feiret den sitt 350 års jubileum! I 1820 var Johan på besøk i Trondhjem. Han likte seg godt og kom også senere på besøk til venner og kjente her. Han besluttet å slå seg ned i byen. Hans far var død allerede i 1812. Gutten fikk en stor arv på 40.250 spesiedaler. I 1828 kjøpte han Leira gods i Strinda etter kammerherre Georg Fredrik von Krogh. Von Krogh hadde tapt store summer på kobbervalseverket han hadde anlagt på Leira og døde i 1826. Leira måtte selges. Thoning Owesen

kjøpte den store gården. Han betalte 19.375 spesiedaler for Øvre Leira og 3.580 spesiedaler for Nedre leira. Han flyttet inn på Leira i 1829.

Det var ingen tilfeldighet at den unge rikmannen kastet seg over jordbruk. Han kunne ha levd høyt på sin formue. Han likte å ha folk omkring seg og å ha fest. Han ville i tillegg yte noe. Han var kunnskapsrik og våken. Han så at byens raske vekst krevde store forsyninger av jordbruksprodukter. Det var ved starten av en gullalder i norsk jordbruk. I de fem tiårene Thoning Owesen drev Leira ble gården betydelig forbedret og jorda drevet på en systematisk måte. Han fikk mister Logan fra Irland dit som gårdsforstander og han bidro mye til en rasjonell drift. Owesen oppførte en ny fjøsbygning. Strinda bygdebok sier om denne bygningen: *«Denne var ved sin hensiktsmessighet og tillike skjønnhet en sjeldenhet i sitt slags i det nordenfjelske Norge.»* Melk var nettopp en av de varer som det voksende Trondhjem etterspurte. Om gårdsdriften har bygdeboka mye interessant å fortelle.

Ved siden av ansvaret for godset var han glad i å reise. I yngre år dro han på mange turer til utlandet; gjerne i selskap med en av sine venner. Han giftet seg ikke og hadde ingen slekt i Norge. Han fikk ofte besøk. Særlig folk fra Storbritannia besøkte ham når de dro opp for å beskue Leirfossene som var en av byens severdigheter. I 1873 kom prins Arthur av Storbritannia på besøk i forbindelse med kong Oscar II's kroning. Thoning Owesen hadde god kontakt med sin familie i Irland. Den ble betenkt med kroner 141.251 i hans testamente. Han var lenge ved god helse inntil den begynte å svikte da han var omkring 75 år. Oppslagsverkene sier gjerne at han gjennomgikk en religiøs krise omkring 1865. Det er nok litt misvisende. Han hadde en omvendelsesopplevelse og tok deretter sin kristne tro mer alvorlig. Bygdeboka skriver: *«Omtrent 15 år før sin død gjennomgikk Owesen en religiøs krise, som forandret hans livssyn og bragte ham til en fast tro på kristendommen og dens sannheter. Fra den tid åpnet han med glede sitt hjem for religiøse sammenkomster».* Han var en trofast kirkegjenger selv om veien til Lade kirke var lang. Det er ikke tilfeldig at han avsatte penger til å bygge Leira kapell.

Det er som legatstifter Thoning Owesen i ettertid er særlig kjent. Hans testamente er datert 19. juli 1879 med to tillegg av 1880. Til Strinda avsatte han midler til følgende syv formål: 1. Stiftelsen «Christi Kjærlighet», et redningshjem for falne kvinner (kr. 98.625). 2. En håndgjerningsskole for gutter i Lade sogn (kr. 40.000). 3. En liknende for piker (kr. 40.000). 4. Geistlig betjening for de to forannevnte skolene og til biblioteker for dem. (kr. 48.400) 5. Et forsamlings- og bedehus på Leira (kr. 23.600). 6. Et legat for kirkeklær for fattige (kr. 4.000). 7. Et legat til brensel for husarme (kr. 4.000). I tillegg kom kr. 334.380 til et grunnfond til opprettelse av et blindeinstitutt for det nordenfjeldske Norge. Det skapte Blindeskolen på Dalen. Derfor er det naturlig at gata med hans navn går nettopp forbi Blindeskolen. Tidligere stod en byste av Thoning Owesen foran hovedbygningen. Den ble flyttet til Tambartun i Melhus da Blindeskolen flyttet dit i 1976.